Konstitutionsutskottets betänkande 1986/87:5

om vissa kyrkliga frågor

KU
1986/87:5

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet följande frågor som tagits upp i de angivna under allmänna motionstiden 1986 väckta motionerna.

1. Stat–kyrka-frågan – motion 1985/86:K602 av Bengt Westerberg m. fl. (fp).
2. Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan – motion 1985/86:K227 av Ingela Mårtensson (fp).
3. Dop som förutsättning för förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan – motion 1985/86:K605 av Anita Bråkenhielm och Göte Jonsson (båda m).
4. Kyrkomötets medverkan i lagstiftningen – motion 1985/86:K618 yrkande 1 av Alf Svensson (c).
5. Biskops ställning i kyrkomötet – motion 1985/86:K618 yrkande 2 av Alf Svensson (c).
6. Ökat antal kyrkomötesledamöter från Visby stift – motion 1985/86:K626 av Gunhild Bolander m. fl. (c, m, fp).
7. Kallelse till kyrkoråds sammanträde – motion 1985/86:K606 av Torsten Karlsson (s).
8. Ändrad instansordning vid prövning av besvär över beslut om skiljande av präst från prästämbetet – motion 1985/86:K620 av Börje Stensson m. fl. (fp, s, m, c).
9. Kvinnliga präster och jämställdheten på det kyrkliga området – motion 1985/86:K621 av Ingela Mårtensson och Kerstin Gellerman (båda fp).

Utskottet har ansett motionerna 1985/86:K606 och 1985/86:K621 besvarade med vad utskottet anfört. Övriga motioner har utskottet avstyrkt. En reservation har lämnats beträffande stat–kyrka-frågan (fp). Särskilda yttranden föreligger beträffande den frågan (vpk) samt frågorna om medlemskapsreglerna i svenska kyrkan (fp) och om dop som förutsättning för förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan (m).

Motionsyrkandena

I motion *1985/86:K227* av Ingela Mårtensson (fp) yrkas

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan icke överensstämmer med regeringsformens 2 kap. 2 §.

1 *Riksdagen 1986/87. 4 saml. Nr 5*

2. att riksdagen hos regeringen begär ändring i religionsfrihetslagens bestämmelse om medlemskap i svenska kyrkan i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att övergångsbestämmelserna i regeringsformen i detta avseende utgår.

I motion *1985/86:K602* av Bengt Westerberg m. fl. (fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande initiativ till överläggningar mellan staten och svenska kyrkan i syfte att ge svenska kyrkan en gentemot staten fri ställning.

I motion *1985/86:K605* av Anita Bråkenhielm och Göte Jonsson (båda m) yrkas att riksdagen beslutar att för valbarhet till kyrkomöte, kyrkofullmäktige och kyrkoråd förutsätts att man är döpt i ordning som accepteras av svenska kyrkan.

I motion *1985/86:K606* av Torsten Karlsson (s) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ändring i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter så att kyrkorådets ledamöter kallas till kyrkorådets sammanträden.

I motion *1985/86:K618* av Alf Svensson (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag med den innebörden att kyrkolagstiftning förutsätter kyrkomötets samtycke,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ändrad sammansättning av kyrkomötet, innebärande att biskoparna blir självskrivna ledamöter i kyrkomötet.

I motion *1985/86:K620* av Börje Stensson m. fl. (fp, s, m, c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för en ändring av instansordningen när det gäller beslut om skiljande av präst från prästämbetet så att talan mot domkapitlets beslut skall föras hos kyrkomötets besvärsnämnd.

I motion *1985/86:K621* av Ingela Mårtensson och Kerstin Gellerman (båda fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att kyrkans ledare bör förvalta sina ämbeten i överensstämmelse med regeringsformen och jämställdhetslagen.

I motion *1985/86:K626* av Gunhild Bolander m. fl. (c, m, fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen föreslagits om ökad representation vid kyrkomötet för Visby stift.

1. Stat–kyrka-frågan

Motionen

I motion 1985/86:K602 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) begärs att regeringen tar initiativ till överläggningar mellan staten och svenska kyrkan i syfte att ge svenska kyrkan en gentemot staten fri ställning. I motionen redogörs för vissa av de successiva reformer som genomförts på kyrkoområdet sedan 1979 syftande till att – utan att föregripa ett ställningstagande i stat–kyrka-frågan – öka svenska kyrkans frihet och allmänt förbättra dess möjligheter att

fungera i samhället. Enligt motionärerna finns det ett kraftigt stigande intresse både inom svenska kyrkan och i riksdagen för att nu snart gå vidare med fortsatta delreformer med sikte på att nå en från statlig beslutsapparat fri kyrka.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Under riksmötet 1985/86 behandlade utskottet (KU 1985/86:4) en partimotion från folkpartiet med samma innebörd som den här aktuella. Samtidigt behandlades en partimotion från vpk, vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle begära förslag om kyrkans skiljande från staten. I betänkandet redogjorde utskottet för stat–kyrka-frågans tidigare behandling (bet. s. 4 f.). Vidare lämnades vissa uppgifter om 1982 års kyrkomötesreform och reformen samma år om nya former för kyrklig lagstiftning. Utskottet anförde därefter bl. a. följande (s. 11):

Reglerna för det reformerade kyrkomötet och de nya formerna för kyrklig lagstiftning har varit i kraft sedan 1983. Utskottet har tidigare uttalat (KU 1982/83:2) att när erfarenheter vunnits av den nya kyrkomötesorganisationen bör en noggrann utvärdering och analys av reformens tillämpning i praktiken komma till stånd. Regeringen har nyligen förklarat att en sådan utvärdering planeras.

Som utskottet framhållit i tidigare sammanhang (KU 1981/82:36) innebär den reformering av kyrkomötet och de andra förändringar som vidtagits bl. a. beträffande formerna för den kyrkliga lagstiftningen inte att frågan om de framtida relationerna mellan staten och kyrkan föregripits. Den utvärdering av de kyrkliga reformerna som skall företas bör emellertid enligt utskottets mening avvaktas innan några nya åtgärder i stat–kyrka-frågan övervägs.

Med hänvisning till det anförda avstyrktes de båda motionerna. Folkpartiets och vänsterpartiet kommunisternas ledamöter i utskottet reserverade sig. Riksdagen följde utskottsmajoritetens hemställan.

Vid öppnandet av 1986 års kyrkomöte angav civilminister Bo Holmberg att han inom kort skulle vidta åtgärder för att få till stånd den av riksdagen begärda utvärderingen av kyrkomötesreformen. Civilministern framhöll särskilt att utvärderingen inte skulle komma att beröra stat–kyrka-frågan. Den 31 oktober 1986 beslöt regeringen att en utvärdering och analys av hur kyrkomötesreformen tillämpats i praktiken skulle göras av en utredare inom civildepartementet. Utredaren skall bedriva sin verksamhet enligt vissa riktlinjer angivna i en bilaga till regeringsbeslutet. Till utredare har utsetts statssekreteraren i civildepartementet.

2. Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan

Motionen

Enligt motion 1985/86:K227 av Ingela Mårtensson (fp) står inte religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan i överensstämmelse med bestämmelserna i regeringsformen (RF) om de medborgerliga fri- och rättigheterna. Motionären anger att riksdagen därför har tvingats införa en övergångsbestämmelse till RF enligt vilken reglerna om medlemskap i

svenska kyrkan skall gälla utan hinder av 2 kap. 2 § RF. Motionären begär ett tillkännagivande från riksdagens sida om den bristande överensstämmelsen. I motionen anförs vidare bl. a. följande. Det borde i en demokrati vara självklart att det är en viljeyttring som konstituerar medlemskap i ett trossamfund. Riksdagen bör inte avvakta det arbete som pågår inom svenska kyrkan med att analysera kyrkans eget medlemskap i förhållande till dopet utan riksdagen bör hos regeringen begära dels förslag om att de angivna övergångsbestämmelserna i regeringsformen utgår, dels ändring av religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan.

Pågående utredningsarbete inom kyrkan

Beträffande det i motionen angivna utredningsarbetet inom svenska kyrkan gäller bl. a. följande. 1983 års kyrkomöte beslöt att svenska kyrkans centralstyrelse skulle föranstalta om en förutsättningslös och allsidig utredning om kyrkotillhörighet och dop i svenska kyrkan. En arbetsgrupp inom centralstyrelsen utredde därefter saken. I augusti 1985 lade gruppen fram diskussionsbetänkandet Dop och kyrkotillhörighet (SKU 1985:1). Betänkandet innehåller principiella resonemang och en presentation av tre olika huvudlinjer som har kunnat urskiljas i den debatt som under senare år har förts om kyrkotillhörigheten. Diskussionsbetänkandet har därefter skickats på remiss till bl. a. svenska kyrkans församlingar. För närvarande pågår arbete med sammanställning av remissvaren. Därefter skall utredningsarbetet fortsätta med en mera utförlig belysning av praktiska och juridiska konsekvenser av det alternativ som får stöd hos en bred opinion. När utredningsarbetet avslutats kommer centralstyrelsen att ta ställning till utredningens slutsatser och förslag. Utredningsarbetet kommer därefter att i lämplig form redovisas för kyrkomötet.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har under senare år vid flera tillfällen tagit ställning till motioner med samma innebörd som den här aktuella, senast hösten 1985 (KU 1985/86:4) då utskottet behandlade motion 1984/85:476 (fp). Med anledning av motionen anförde utskottet – efter att bl. a. ha redogjort för det i det föregående omnämnda diskussionsbetänkandet – följande (s. 12):

Som påpekats i motionen har såväl regering som riksdag vid behandlingen av 1976 års grundlagsreform (prop. 1975/76:209, s. 117) ansett att det föreligger en motsättning mellan 2 kap. 2 § RF och bestämmelserna i religionsfrihetslagen om medlemskap i svenska kyrkan. Enligt utskottets mening finns det inte skäl att i det läge frågan för närvarande befinner sig överväga ett slopande av den övergångsbestämmelse i RF enligt vilken reglerna om medlemskap i svenska kyrkan skall gälla utan hinder av 2 kap. 2 § RF. Utskottet anser inte att riksdagen nu bör ta något initiativ i medlemskapsfrågan. Den fortsatta behandlingen av det tidigare nämnda utredningsbetänkandet om kyrkotillhörighet och dop samt kyrkomötets ställningstagande med anledning härav bör avvaktas. Med det anförda får motion 476 anses besvarad.

Riksdagen följde utskottet. Särskilt yttrande avgavs av folkpartiets företrädare i utskottet.

3. Dop som förutsättning för förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan

Motionen

I motion 1985/86:K605 av Anita Bråkenhielm och Göte Jonsson (båda m) begärs att riksdagen som valbarhetsvillkor för vissa förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan föreskriver dop i ordning som accepteras av svenska kyrkan. Motionärerna anger att det knappast kan vara rimligt att man skall kunna delta i kyrkomötesavgöranden i lärofrågor utan att i rent religiös mening vara medlem av svenska kyrkan. Enligt motionärerna bör dopet därför vara ett självklart krav för valbarhet till kyrkomötet, och motsvarande bör gälla för valbarhet till kyrkofullmäktige och kyrkoråd. Motionärerna, som förordar att riksdagen snarast beslutar härom, påpekar att ett sådant beslut inte är avhängigt av senare ställningstaganden till den mer komplicerade frågan om den generella tillhörigheten till svenska kyrkan, vilken fråga för närvarande utreds på kyrkomötets uppdrag av svenska kyrkans centralstyrelse.

Tidigare behandling inom kyrkan

Kyrkomötet har vid flera tillfällen behandlat motioner av samma innebörd som den nu aktuella. Vid 1985 års kyrkomöte avslogs en motion, vari begärts att kyrkomötet hos regeringen skulle anhålla om sådan lagändring, att endast den som är döpt kan väljas till förtroendepost i svenska kyrkan. I ärendet hade yttrande avgivits av kyrkolagsutskottet (KL 1985:3), som avstyrkte motionen. I kyrkolagsutskottets betänkande angavs bl. a. att det inte kunde vara rimligt att uppställa särskilda valbarhetskriterier, utöver medlemskapet, utan att ansvaret för att lämpliga personer väljs måste åligga väljarna. Kyrkolagsutskottet hänvisade vidare till att frågan om kyrkotillhörighet och dop var föremål för särskild utredning.

4. Kyrkomötets medverkan i lagstiftningen

Motionen

I motion 1985/86:K618 yrkande 1 av Alf Svensson (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag med den innebörden att kyrkolagstiftning förutsätter kyrkomötets samtycke. Enligt motionären har 1982 års reform om nya former för kyrklig lagstiftning, varigenom kyrkolagstiftningen inte längre skulle avgöras med kyrkomötets samtycke, inneburit klara olägenheter.

Gällande ordning

Reglerna om stiftande av kyrkolag finns intagna i övergångsbestämmelserna till regeringsformen. Reglerna ändrades genom 1982 års reform om de nya formerna för kyrklig lagstiftning, som trädde i kraft den 1 januari 1983. Tidigare ordning innebar att för stiftande eller ändring av kyrkolag samtycke fordrades av allmänt kyrkomöte. Vad som i formell mening var att hänföra till "kyrkolag" var i någon mån oklart, men en rätt fast praxis hade genom

åren utbildats i fråga om tolkningen av begreppet. Genom reformen blev huvudregeln att riksdagen ensam stiftar lag också på det kyrkliga området. I fråga om föreskrifter om medlemskapet i svenska kyrkan krävs dock alltjämt kyrkomötets samtycke. Svenska kyrkan garanterades vidare även i fortsättningen ett inflytande vid normgivningen genom att kyrkomötet skall yttra sig i fråga om vissa grundläggande föreskrifter på det kyrkliga området.

Reformen innebar mera i detalj följande. Grundläggande föreskrifter om svenska kyrkan som trossamfund och om kyrkomötet som en församling av valda ombud för svenska kyrkan skall meddelas i lagen om svenska kyrkan. Denna lag stiftas på samma sätt som huvudbestämmelserna i riksdagsordningen. Innan lagen stiftas skall yttrande av kyrkomötet inhämtas. Grundläggande föreskrifter om prästerliga tjänster i svenska kyrkan och om stiftsmyndigheter samt andra föreskrifter om kyrkomötet än som avses ovan meddelas i lagen om svenska kyrkan eller i annan lag, som stiftas av riksdagen efter yttrande av kyrkomötet. Detsamma gäller grundläggande föreskrifter om organisationen av myndigheter under kyrkomötet och om den kyrkliga egendom som är avsedd för svenska kyrkans verksamhet. Föreskrifter som innebär ändring av det ändamål för vilket den kyrkliga egendomen är avsedd skall dock meddelas genom lag som stiftas i samma ordning som lagen om svenska kyrkan. Riksdagen får också enligt de nya grundlagsbestämmelserna möjlighet att till kyrkomötet delegera normgivning i vissa särskilt angivna ämnen av inomkyrklig karaktär. De redovisade bestämmelserna intogs i punkt 9 av övergångsbestämmelserna till regeringsformen (prop. 1981/82:77, KU 36, rskr. 263, KU 1982/83:1, rskr. 1).

Propositionens förslag hade sin grund i ett betänkande av 1979 års kyrkomöteskommitté (SOU 1981:14) Reformerat kyrkomöte, kyrklig lagstiftning m. m. Vid riksdagsbehandlingen av propositionens förslag konstaterade ett enigt konstitutionsutskott att de överläggningar som ägt rum mellan de i utskottet representerade partierna lett fram till att partierna kunnat enas om de förslag som omfattades av propositionen. Enligt utskottet var det av stort värde att en långtgående enighet uppnåtts mellan riksdagspartierna i berörda frågor.

Vissa ändringar av övergångsbestämmelserna har därefter företagits. Dessa är dock inte av intresse i förevarande sammanhang.

Tidigare riksdagsbehandling

Under 1984/85 års riksmöte behandlade utskottet (KU 1984/85:3) ett motionsyrkande (m) gällande viss ändring i formerna för den kyrkliga lagstiftningen. I motionen hade hemställts att yttranderätt infördes för kyrkomötet i fråga om förslag till ändringar i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter, vilken lag inte räknas till kyrkolagsområdet. Utskottet anförde bl. a. att utskottet – mot bakgrund av att riksdagen nyligen tagit ställning till formerna för den lagstiftning som gäller svenska kyrkan – inte för närvarande var berett att förorda en ändring av normgivningssystemet på det ifrågavarande området. Riksdagen följde utskottet.

5. Biskops ställning i kyrkomötet

Motionen

I motion 1985/86:K618 yrkande 2 av Alf Svensson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrad sammansättning av kyrkomötet, innebärande att biskoparna blir självskrivna ledamöter i kyrkomötet. Motionären anser att biskoparna intar en så betydelsefull position inom svenska kyrkan att det borde vara självklart att de också kan uppträda som ledamöter av kyrkomötet.

Bakgrund

Genom 1982 års kyrkomötesreform, vilken trädde i kraft den 1 januari 1983, avskaffades biskoparnas självskrivenhet som ledamöter av kyrkomötet. De skulle däremot ha närvaroplikt och yttranderätt i kyrkomötet men skulle få delta i besluten endast om de var valda till ledamöter (5 § andra stycket lagen /1982:942/ om svenska kyrkan).

Frågan om biskoparnas ställning i kyrkomötet hade diskuterats relativt ingående i propositionen om ett reformerat kyrkomöte (prop. 1981/82:192 s. 26 f.). Konstitutionsutskottet (KU 1982/83:2) hade vid behandlingen av propositionen ingenting att invända mot vad som föreslagits i denna del. Utskottet framhöll emellertid att när erfarenheter vunnits av den nya kyrkomötesorganisationen borde en noggrann utvärdering och analys av reformens tillämpning i praktiken komma till stånd. Riksdagen följde utskottet.

Tidigare behandling m. m.

Utskottet behandlade under riksmötet 1983/84 (KU 1983/84:12) en motion (c) vari begärts att reglerna i lagen om svenska kyrkan skulle ändras så att biskopar ej längre blev valbara till kyrkomötet. Utskottet avstyrkte motionen. Enligt utskottets mening fanns det inte skäl att ta upp frågan om ändring av reglerna om biskops ställning i kyrkomötet förrän en utvärdering av den nya organisationen skett.

Frågan har vidare behandlats av 1984 och 1985 års kyrkomöten. 1984 års kyrkomöte avslog en motion, vari begärts att biskoparna skulle vara självskrivna ledamöter av kyrkomötet. Ställningstagandet innebar att kyrkomötet gick emot kyrkolagsutskottet, som i sitt betänkande i frågan (LU 1984:1) i princip anslutit sig till motionen. Även 1985 års kyrkomöte hade att ta ställning till en motion av nyss angivet slag. Kyrkolagsutskottet (KL 1985:20) avstyrkte motionen under hänvisning till 1984 års kyrkomötes beslut i frågan. I en reservation tillstyrktes motionen. Kyrkomötets majoritet följde reservationen och beslöt att hos regeringen göra framställning om återinförande av den gamla ordningen. Regeringen beslöt den 5 september 1985 att inte vidta någon åtgärd med anledning av den skrivelse i saken, som kyrkomötet avlåtit.

I riktlinjerna för den nyligen av regeringen beslutade översynen av 1982 års kyrkomötesreform omnämns särskilt frågan om biskops ställning i kyrkomötet.

6. Ökat antal kyrkomötesledamöter från Visby stift

Motionen

I motion 1985/86:K626 av Gunhild Bolander m. fl. (c, m, fp) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen föreslagits om ökad representation för Visby stift vid kyrkomötet. I motionen erinras om att 1982 års kyrkomötesreform för Visby stifts del innebar en försämrad representation vid kyrkomötet. Genom reformen halverades antalet mandat, från 4 mandat av 96 till 2 mandat av 251. Motionärerna anser att starka skäl talar för en ökad representation. I motionen erinras vidare om 1985 års kyrkomötes beslut att hos regeringen begära dels att minsta antalet mandat per valkrets bestäms till tre, dels att biskoparna blir självständiga ledamöter av kyrkomötet. Motionärerna påpekar att ett genomförande av dessa förslag skulle innebära att Visby stift erhåller fyra mandat i kyrkomötet.

Bakgrund

Enligt 2 § tredje stycket lagen (1982:943) om kyrkomötet gäller att antalet mandat för varje valkrets skall bestämmas till två även om valkretsen vid tillämpningen av fördelningsregeln i paragrafens andra stycke skulle tillföras färre än två mandat.

1985 års kyrkomöte har i skrivelse till regeringen föreslagit att bestämmelsen ändras på så sätt att lägsta antalet mandat som tillförs varje valkrets skall bestämmas till tre i stället för två.

Kyrkomötets framställning behandlades av regeringen i proposition 1984/85:169 om vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet m. m. I propositionen föreslogs vissa ändringar av reglerna om val till kyrkomötet i syfte att förenkla valförfarandet och förbättra kyrkomötets representativitet. Föredragande departementschef angav att de föreslagna ändringarna huvudsakligen gällde sådana åtgärder som framstod som särskilt angelägna i syfte att i praktiskt hänseende underlätta förfarandet vid kyrkomötesvalen. Andra frågor borde enligt departementschefen anstå i avvaktan på en övergripande utvärdering av kyrkomötesreformen. I propositionen framhölls vidare att den av kyrkomötet föreslagna regeln i praktiken berörde enbart Visby stift. Trots sitt låga antal röstberättigade medlemmar hade stiftet genom nuvarande regler tillförsäkrats två ombud vid kyrkomötet. Som jämförelse nämndes att Gotlands län i riksdagen – som har betydligt fler ledamöter än kyrkomötet – representerades av endast två ledamöter. Med hänsyn till nämnda omständigheter angav departementschefen att han inte nu var beredd att förorda någon ändring av ifrågavarande bestämmelser. Propositionen behandlades av utskottet i betänkandet KU 1984/85:32. I ärendet förelåg ett motionsönskemål från Gunhild Bolander om att vid valen till kyrkomötet varje valkrets tilldelades minst fyra mandat. Utskottet avstyrkte motionen under hänvisning till att utskottet delade den ovannämnda bedömning av saken som gjorts i proposition 1984/85:169.

Centerpartiets ledamöter i utskottet reserverade sig. Enligt deras mening borde regeringen utarbeta förslag i enlighet med i motionen omnämnda

förslag från kyrkomötet angående mandatfördelning och självskrivet ledamotskap för biskop i kyrkomöte.

Riksdagen följde utskottsmajoritetens hemställan.

I riktlinjerna för den nyligen av regeringen beslutade översynen av 1982 års kyrkomötesreform omnämns särskilt frågan om fördelningen mellan stiften av mandaten till kyrkomötet.

7. Kallelse till kyrkoråds sammanträde

Motionen

I motion 1985/86:K606 av Torsten Karlsson (s) förordas att i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter intas en ny bestämmelse varigenom föreskrivs att kyrkorådsledamöter kallas till kyrkorådssammanträde. Motionären hemställer att riksdagen hos regeringen begär ett sådant förslag.

Utredningsförslag

Lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter saknar bestämmelser om kallelse till kyrkorådssammanträde. Mot denna bakgrund har i praxis ansetts att beslut fattade vid kyrkorådssammanträde till vilket rådets ledamöter inte särskilt blivit kallade har tillkommit i laga ordning.

1982 års kyrkokommitté har i sitt betänkande (SOU 1986:18) Framtid i samverkan föreslagit att i nyssnämnda lag intas en ny bestämmelse, varigenom den aktuella frågan regleras. Den föreslagna bestämmelsen innehåller föreskrift om att kallelse till sammanträde med kyrkorådet dels skall anslås på församlingens anslagstavla minst en vecka före sammanträdet, dels inom samma tid skall sändas med posten till varje ledamot och suppleant eller på annat tillförlitligt sätt tillställas dem. Kommitténs förslag undergår för närvarande remissbehandling.

8. Ändrad instansordning vid prövning av besvär över beslut om skiljande av präst från prästämbetet

Motionen

I motion 1985/86:K620 av Börje Stensson m. fl. (fp, s, m, c) föreslås ändrad instansordning vid prövning av besvär över domkapitels beslut om skiljande från prästämbetet av präst, som övergivit svenska kyrkans lära och har avgått från sin befattning. Enligt 13 § lagen (1936:567) om domkapitel skall talan mot sådant beslut föras hos kammarrätten genom besvär.

Motionärerna anser det inte tillfredsställande att det är de allmänna förvaltningsdomstolarna som utför eventuell överprövning av trossamfundet svenska kyrkans läroövervakande funktion. Motionärerna anser att den nyligen inrättade kyrkomötets besvärsnämnd är en lämpligare besvärsinstans.

Bakgrund

Det i motionen framförda förslaget faller in under ämnet svenska kyrkans ämbete. Som tidigare framgått i detta betänkande (s. 6) innebar 1982 års reform om nya former för kyrklig lagstiftning bl. a. att riksdagen gavs möjlighet att till kyrkomötet delegera normgivning i vissa särskilt angivna ämnen hörande till det s. k. inomkyrkliga rättsområdet. Till dessa ämnen hör inte svenska kyrkans ämbete.

1982 års kyrkomöte uttalade i en skrivelse till regeringen att det måste ankomma på kyrkomötet att fastställa de prästerliga ämbetenas innehåll och ämbetsplikt samt ritualer kring ämbetena. Kyrkomötet angav vidare att det var erforderligt med en översyn av bestämmelserna om obehörighet för präst att utöva ämbetet och om skiljande från ämbetet (1 SäU 1982:1, kskr. 28).

De sålunda aktualiserade frågorna omfattas av kyrkoförfattningsutredningens uppdrag. Kyrkoförfattningsutredningen har enligt sina direktiv (dir. 1982:88) att göra en sammanställning av de författningar eller däri intagna föreskrifter som med hänsyn till sitt innehåll enligt utredningens bedömning kommer att ligga inom ramen för kyrkomötets normgivningskompetens. Till de frågor som utredningen behandlar hör möjligheten att till kyrkomötet delegera normgivning beträffande svenska kyrkans ämbete. Enligt vad utskottet inhämtat överväger utredningen att lämna ett förslag i denna riktning. Utredningen beräknar avge sitt slutbetänkande under våren 1987.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Utskottet behandlade under riksmötet 1984/85 (KU 1984/85:32) en motion (fp, s) med begäran om ändrade bestämmelser, som skulle göra det möjligt för kyrkomötet att genom kyrklig kungörelse meddela föreskrifter i fråga om svenska kyrkans ämbete. Utskottet avslog motionen under hänvisning till att riksdagen borde avvakta kyrkoförfattningsutredningens pågående arbete. Särskilt yttrande avgavs av folkpartiets företrädare i utskottet. Riksdagen följde utskottet.

Till 1986 års kyrkomöte hade väckts en motion av samma innebörd som motion 1985/86:K620. Motionen hänsköts på förslag av kyrkolagsutskottet till 1987 års kyrkomöte.

9. Kvinnliga präster och jämställdheten på det kyrkliga området

Motionen

I motion 1985/86:K621 av Ingela Mårtensson och Kerstin Gellerman (båda fp) hävdas att jämställdheten mellan män och kvinnor på det kyrkliga området släpar efter jämfört med samhället i övrigt. Det erinras i motionen om att allmänna regler om jämställdhet mellan män och kvinnor i regeringsformen och jämställdhetslagen gäller även inom svenska kyrkans verksamhet i och med att lagen om kvinnors behörighet till prästerlig tjänst upphävts vid 1982 års utgång. Till grund för sin kritik har motionärerna i första hand åberopat förhållandena i Göteborgs stift. Enligt motionärerna har den

jämställdhetsplan som upprättats inom stiftet inte givit resultat. Motionärerna erinrar om problemen med prästvigning av kvinnor i stiftet. Enligt motionärerna bör inte s. k. transportvigningar få förekomma. Motionärerna hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som sålunda anförts om att kyrkans ledare förvaltar sina ämbeten i överensstämmelse med regeringsformen och jämställdhetslagen.

Åtgärder vidtagna av jämställdhetsombudsmannen m. m.

I det följande redogörs kortfattat för vissa åtgärder som jämställdhetsombudsmannen vidtagit på svenska kyrkans område.

Jämställdhetsombudsmannen har varit i kontakt med domkapitlen i flertalet av landets stift för att informera sig om det aktiva jämställdhetsarbete som domkapitlen som arbetsgivare är skyldiga att bedriva enligt jämställdhetslagen. Jämställdhetsombudsmannen har därefter på olika sätt följt jämställdhetsarbetet, bl. a. utifrån särskilt upprättade jämställdhetsplaner för vissa av stiften. (Det skall här anmärkas att det statliga jämställdhetsavtalet, som binder domkapitlen i förhållande till de anställda på expeditionerna och stiftsnämndernas kanslier, inte omfattar präster och kyrkomusiker.)

Beträffande domkapitlet i Göteborgs stift gäller bl. a. följande. På begäran av jämställdhetsombudsmannen upprättades för domkapitlet en i januari 1984 antagen, övergripande jämställdhetsplan. I skrivelse till domkapitlet i augusti 1985 konstaterade jämställdhetsombudsmannen att det arbete som bedrivits utifrån planen inte kunde anses motsvara de i jämställdhetslagen uppställda kraven på ett aktivt, målinriktat jämställdhetsarbete. Mot denna bakgrund förelades domkapitlet att till jämställdhetsombudsmannen inkomma med en särskild plan för sitt aktiva jämställdhetsarbete fram till årsskiftet 1986-1987. Sedan domkapitlet inkommit med svar på skrivelsen har överläggningar och viss ytterligare skriftväxling förekommit. Den senaste åtgärden i ärendet från jämställdhetsombudsmannens sida är en i skrivelse i september 1986 till domkapitlet riktad begäran om yttrande över vissa jämställdhetsåtgärder, vilka jämställdhetsombudsmannen anser bör vidtas i stiftet.

I förevarande sammanhang skall vidare nämnas att arbetsmarknadsdepartementet i september 1986 tilldelat svenska kyrkans nämnd för diakoni och samhällsansvar vissa medel att användas för bl. a. en kartläggning av i vilken utsträckning stift och församlingar har jämställdhetsplaner.

Kvinnors prästvigning i Göteborgs stift

Under senare år har frågan om prästvigning av kvinnor i Göteborgs stift föranlett olika uttalanden av riksdagen, regeringen och kyrkomötet. I det följande redogörs för vissa av dessa.

I regeringens proposition (prop. 1981/82:93) om män och kvinnor som präster i svenska kyrkan, m. m. framhöll det föredragande statsrådet bl. a. det angelägna i att svenska kyrkan skyndsamt åstadkommer en lösning på det problem som föreligger i Göteborgs stift. Statsrådet anförde vidare bl. a. att det även där givetvis måste finnas samma möjligheter till prästvigning av kvinnliga och manliga prästkandidater som i övriga stift och att, om inte

biskopen själv förrättar sådan vigning, ärkebiskopen eller annan biskop måste inträda i hans ställe för denna uppgift. Statsrådet ansåg sig kunna förutsätta att en praktisk lösning kom till stånd utan något initiativ från statsmakternas sida.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen instämde konstitutionsutskottet (KU 1981/82:22) i det anförda. Utskottet framhöll särskilt att prästvigning skall ske inom stiftet.

Vid 1982 års kyrkomötes behandling av regeringens skrivelse 1982:6 angående upphävande av lagen om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst anförde kyrkolagsutskottet i sitt betänkande (LU 1982:9) i förevarande del bl. a. följande.

Då det gäller Göteborgs stift måste också där prästvigning av kvinnor kunna ske på ett naturligt sätt. En väg till detta, som inte rubbar kyrkans hittillsvarande ordning, är att prästexamen sker inför domkapitlet i Göteborg men prästvigning, så länge biskop Gärtner är i tjänst, genom annan biskop antingen i ett annat stifts domkyrka eller i en annan kyrka i Göteborgs stift än domkyrkan. Prästvigning bör då ske efter anmodan av domkapitlet i Göteborg och för Göteborgs stift. Därmed markeras att endast det förhållandet att biskopen i Göteborg inte anser sig kunna viga en kvinna till präst motiverar ett annorlunda handlande, inte att en kvinna på vanligt sätt skall kunna inträda som präst i stiftet.

Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets hemställan att godkänna regeringens förslag att upphäva den ifrågavarande lagen. Kyrkomötet gjorde inget särskilt uttalande med anledning av vad kyrkolagsutskottet anfört i den aktuella frågan.

Vid 1983 års kyrkomöte behandlades en motion (1983:116), vari hemställts att kyrkomötet hos regeringen anhöll om åtgärder så att prövning av kvinnliga prästkandidater för Göteborgs stift kan ske av annan biskop än biskopen i Göteborg samt att deras prästvigning kan ske i Göteborg.

I kyrkolagsutskottets betänkande (LU 1983:20) med anledning av motionen anfördes bl. a. följande.

Utskottet konstaterar att lagen om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst upphörde att gälla först vid utgången av år 1982. Den s. k. samvetsklausulen förlorade samtidigt aktualitet. Det nya rättsläget har således formellt gällt endast ett par månader.

Det har från olika håll betonats att det är angeläget att svenska kyrkan skyndsamt åstadkommer en lösning på det problem som föreligger i Göteborgs stift (se exempelvis departementschefens uttalande i skrivelse 1982:6 s. 24). Utskottet vill för sin del uttala att detta är ett starkt önskemål också för svenska kyrkan, men utskottet vill samtidigt betona att det är en fråga som det i första hand ankommer på kyrkan själv att lösa och då helst på frivillighetens väg.

Med anledning härav utgår utskottet för sin del från att den föreslagna antagningsnämnden i Göteborgs stift får en sådan sammansättning, att den är representativ för de beslut som riksdag och kyrkomöte fattat i ämbetsfrågan.

Utskottet vill vidare erinra om att ansvaret för prövningen av kandidaternas lämplighet för prästämbetet också faller på vigningsbiskopen. Med anledning av situationen i Göteborgs stift förutsätter detta faktum, att prästkandidaterna redan vid sin första kontakt med stiftet ges kännedom om vem som avses vara vigningsbiskop.

Utskottet utgår också från att de kvinnliga prästkandidaternas situation underlättas genom att stiftsledningen utser kaplaner på studieorterna. Dessa bör ha som sin främsta uppgift att stödja dessa kandidaters studier och förberedelse för tjänstgöringen i stiftet.

Inom utskottet har pekats på angelägenheten av att man snarast möjligt når en sådan ordning, att varje präst ges möjlighet till vigning i tjänstgöringsstiftet.

Mot bakgrund av den korta tid som förflutit sedan den särskilda behörighetslagen upphörde att gälla anser utskottet, att kyrkomötet i vart fall för närvarande inte bör tillmötesgå det önskemål som framförts i motion 1983:116.

Utskottet hemställde att kyrkomötet lämnade motionen utan åtgärd. Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Omedelbart efter kyrkomötets beslut år 1983 inrättades i Göteborg en antagningsnämnd med uppgift att hjälpa domkapitlet vid dess bedömning av en prästkandidat.

I april 1986 antog biskopen i Göteborg och domkapitlet dels en PM angående antagningsnämndens verksamhet, dels en PM med regler för antagning till tjänst som präst i Göteborgs stift. Enligt de senare reglerna gäller i fråga om kvinnliga prästkandidater att vigningsbiskop i god tid utses av biskopen och att denne också har ansvaret för prövningen av kandidaternas lämplighet. När det gäller prästexamen och prästvigning hänvisar reglerna till kyrkolagsutskottets betänkande 1983:20.

I en motion till 1986 års kyrkomöte begärdes – mot bakgrund av att någon prästvigning inte skett av en kvinna i Göteborgs domkyrka – att kyrkomötet uttalade sig för att prästvigning av kvinnor för tjänstgöring i Göteborgs stift sker i Göteborgs domkyrka. (Motionen innehåller vissa ytterligare – här ej redovisade – yrkanden.)

I kyrkolagsutskottets betänkande (KL 1986:2) med anledning av motionen anfördes bl. a. följande. Med de regler som biskopen och domkapitlet numera beslutat beträffande domkapitlets antagningsnämnd finns goda förutsättningar för att en bättre ordning i fråga om de kvinnliga prästkandidaternas antagning till tjänst som präst i stiftet kan åstadkommas. Vidare erinrades om att det faktum att ansvaret för prövningen av kandidaternas lämplighet för prästämbetet också faller på vigningsbiskopen förutsätter att prästkandidaterna redan vid sin första kontakt med stiftet ges kännedom om vem som avses vara vigningsbiskop. Beträffande yrkandet i motionen om prästvigning av kvinnliga prästkandidater i Göteborgs domkyrka anförde kyrkolagsutskottet följande.

Utskottet vill erinra om vad konstitutionsutskottet anförde i denna fråga i det lagstiftningsärende som ledde till upphävande av behörighetslagen (KU 1981/82:22), nämligen att prästvigningen skall ske inom stiftet. Kyrkomötet anförde för sin del emellertid att prästvigning, så länge biskop Gärtner är i tjänst, sker genom annan biskop antingen i ett annat stifts domkyrka eller i annan kyrka i Göteborgs stift än domkyrkan (LU 1982:9). Kyrkomötet anvisade således två olika vägar när det gäller frågan om i vilken kyrka prästvigning skall ske. För de prästvigningar av kvinnliga prästkandidater som hittills har skett för tjänst i Göteborgs stift har använts *endast* en av de två anvisade vägarna. Någon prästvigning av kvinnlig prästkandidat inom

Göteborgs stift har inte förekommit.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att domkapitlet i Göteborg kan anmoda annan biskop att viga präster till tjänst i Göteborgs stift i kyrka inom stiftet.

Biskopen i Göteborgs stift kan medverka till en positiv öppning i den låsta situationen genom att själv utnyttja rätten att träda åt sidan och medge annan biskop att prästviga i Göteborgs stift. Denna s. k. väjningsrätt var en av hörnstenarna i den överenskommelse som för ett antal år sedan gjordes i ämbetsfrågan mellan olika grupper och organisationer inom svenska kyrkan på initiativ av och inför ärkebiskopen.

Efter tidigare yttranden i frågan (LU 1982:9 och LU 1983:20) förväntar sig utskottet att berörda kyrkliga myndigheter nu bringar frågan till en sådan lösning att kvinnliga prästkandidater i Göteborgs stift ges möjlighet till vigning i tjänstgöringsstiftet.

Kyrkolagsutskottet hemställde om bifall till ifrågavarande motionsyrkande. Tre av utskottets ledamöter var skiljaktiga och hemställde om avslag på motionen. Kyrkomötet följde kyrkolagsutskottets majoritet.

Här skall slutligen nämnas att civilminister Bo Holmberg i anslutning till att regeringen den 9 oktober 1986 utnämnt ny domprost i Göteborg med tillträde den 1 november 1986 anfört följande:

Det är regeringens bestämda uppfattning att det i Göteborgs stift och dess församlingar måste bedrivas ett aktivt jämställdhetsarbete. Den kritik som från olika håll riktas mot förhållandena i Göteborgs stift visar starkt på behovet av målmedvetna insatser från stiftsledningens sida för att rekrytera kvinnliga präster till stiftet och åstadkomma goda arbetsförhållanden för dem.

Utskottet

Motion 1985/86:K602 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) tar upp *stat–kyrka-frågan*. I motionen begärs att regeringen skall ta initiativ till överläggningar för att nå fram till en överenskommelse om en tidsplan för åtgärder i syfte att ge svenska kyrkan en fri ställning gentemot staten. Motionärerna erinrar om att syftet med de successiva reformer som genomförts på kyrkoområdet sedan 1979 varit att öka svenska kyrkans frihet och allmänt förbättra dess möjligheter att fungera i samhället. Enligt motionen finns det ett kraftigt stigande intresse både inom svenska kyrkan och i riksdagen för att snart gå vidare med fortsatta delreformer med sikte på att nå en från statlig beslutsapparat fri kyrka. Vidare anges att riksdagen måste ta sin del i ansvaret för att den utveckling mot en från statliga beslut fri kyrka som pågått under senare år inte avstannar utan fortsätter.

Ett förslag till ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan lades i januari 1978 fram av deltagarna i stat–kyrka-överläggningarna (SOU 1978:1). Frågan hade tidigare varit föremål för ett flertal utredningar. Kyrkomötet ställde sig emellertid negativt till förslaget. Efter överläggningar mellan de politiska partierna uttalade regeringen att stat–kyrka-frågan skulle handläggas vidare i syfte att vinna den bredare enighet i frågan som regeringen ansåg önskvärd. I augusti 1979 beslöt regeringen ge direktiv till bl. a. en utredning om kyrkomötets ställning. Detta utredningsarbete

resulterade i förslag till betydelsefulla ändringar beträffande kyrkomötets ställning och formerna för den kyrkliga lagstiftningen (prop. 1981/82:77 och 1981/82:192). Vid riksdagsbehandlingen av proposition 1981/82:77 förklarade konstitutionsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande KU 1981/82:36 att överläggningar mellan de i utskottet representerade partierna lett fram till att partierna kunnat enas om de förslag som omfattades av nämnda proposition och proposition 1981/82:192. Enligt utskottet var det av stort värde att en långtgående enighet mellan riksdagspartierna uppnåtts i berörda frågor. En viktig utgångspunkt, framhöll utskottet, hade därvid varit att inte föregripa senare ställningstaganden till stat–kyrka-frågans lösning på längre sikt. Beträffande en vpk-motion, vari yrkats avslag på propositionens förslag samt begärts att förslag om kyrkans skiljande från staten snarast skulle framläggas, uttalade utskottet att de frågor som tagits upp i motionen övervägts tidigare och att utskottet inte funnit anledning förorda bifall till motionsyrkandena.

Utskottet har tidigare uttalat (KU 1982/83:2 och 1985/86:4) att när erfarenheter vunnits av den nya kyrkomötesorganisationen bör en noggrann utvärdering och analys av reformens tillämpning i praktiken komma till stånd. Regeringen har nyligen beslutat om en sådan översyn, vilken skall göras inom civildepartementet. I de riktlinjer för översynen som utfärdats har angivits att översynen inte skall syfta till grundläggande förändringar av den nya kyrkomötesorganisationen, vilken bör bestå i sina huvuddrag, bl. a. vad gäller ansvarsfördelningen mellan riksdagen, regeringen och kyrkomötet. Resultatet av arbetet skall redovisas före utgången av år 1987.

Som utskottet framhållit i tidigare sammanhang (KU 1981/82:36 och KU 1985/86:4) innebär den reformering av kyrkomötet m. m. som vidtagits inte att frågan om de framtida relationerna mellan staten och kyrkan föregripits. Den översyn av den nya kyrkomötesorganisationen som skall företas bör emellertid, som utskottet senast under föregående riksmöte framhållit (KU 1985/86:4), avvaktas innan några nya åtgärder i stat–kyrka-frågan övervägs. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:K602.

Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan tas upp i motion 1985/86:K227 av Ingela Mårtensson (fp). I motionen begärs att riksdagen uttalar att religionsfrihetslagens regler om medlemskap i svenska kyrkan inte står i överensstämmelse med 2 kap. 2 § RF. Vidare förordas att riksdagen hos regeringen begär dels slopande av den övergångsbestämmelse till RF enligt vilken bestämmelserna om medlemskap i svenska kyrkan skall gälla utan hinder av 2 kap. 2 § RF, dels ändring av religionsfrihetslagens bestämmelser om medborgarskap i svenska kyrkan.

Frågan om medlemskapsreglerna i svenska kyrkan har under senare år vid upprepade tillfällen behandlats av riksdagen, senast hösten 1985 (KU 1985/86:4). Utskottet hade då att ta ställning till en motion, vari begärts ett riksdagsuttalande av samma innebörd som det nu aktuella. Konstitutionsutskottet bekräftade den föreliggande motsättningen varvid hänvisades till uttalanden av såväl regering som riksdag vid behandlingen av 1976 års grundlagsreform (prop. 1975/76:209, s. 117, KU 1975/76:56, s. 30 f.). Enligt utskottets mening fanns det emellertid inte skäl att överväga ett slopande av den ifrågavarande övergångsbestämmelsen eller att ta något initiativ i

medlemskapsfrågan. Utskottet ansåg att man borde avvakta resultatet av det inom kyrkan pågående utredningsarbetet om kyrkotillhörighet och dop samt kyrkomötets ställningstagande med anledning härav.

Överväganden i berörda frågor pågår alltjämt. Avsikten är att kyrkomötet skall ta ställning till de förslag som utredningsarbetet kommer att resultera i.

Mot angiven bakgrund saknas anledning för riksdagen att göra det i motionen begärda uttalandet eller att nu ta något initiativ i de hänseenden som begärts. Motion 1985/86:K227 avstyrks följaktligen.

I motion 1985/86:K605 av Anita Bråkenhielm och Göte Jonsson (båda m) tas upp frågan om *dop som förutsättning för förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan*. Motionärerna begär att riksdagen beslutar att som valbarhetsvillkor till kyrkomöte, kyrkofullmäktige och kyrkoråd föreskriva dop i ordning som accepteras av svenska kyrkan.

Den i motionen upptagna frågan är nära förbunden med det nyssnämnda inom svenska kyrkan pågående utredningsarbetet om kyrkotillhörighet och dop. Det finns inte anledning för riksdagen att nu ta något initiativ i den väckta frågan utan resultatet av nyssnämnda utredningsarbete bör avvaktas. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1985/86:K605.

Kyrkomötets medverkan i lagstiftningen tas upp i motion 1985/86:K618 yrkande 1 av Alf Svensson (c). Motionären yrkar att riksdagen hos regeringen begär förslag med den innebörden att kyrkolagstiftning förutsätter kyrkomötets samtycke. Enligt motionären har 1982 års reform om nya former för kyrklig lagstiftning inneburit klara olägenheter.

Som tidigare framgått var det ett enigt konstitutionsutskott som år 1982 ställde sig bakom propositionen med förslag till ändringar i formerna för den kyrkliga lagstiftningen (KU 1981/82:36). Riksdagen följde utskottet. De nya reglerna har varit i kraft sedan den 1 januari 1983. Utskottet anser inte att det framkommit något som ger anledning att för närvarande förorda en ändring i fråga om kyrkomötets medverkan i kyrkolagstiftningen. Konstitutionsutskottet vill i sammanhanget erinra om att kyrkoförfattningsutredningen (Kn 1982:06), som planerar att avsluta sitt arbete under våren 1987, kan komma att framlägga förslag som innebär ökade möjligheter för riksdagen att till kyrkomötet delegera normgivning. Med det anförda avstyrks motion 1985/86:K618 yrkande 1.

I motion 1985/86:K618 yrkande 2 av Alf Svensson (c) tas upp frågan om *biskops ställning i kyrkomötet*. Motionären förordar att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrad sammansättning av kyrkomötet, innebärande att biskop blir självskriven ledamot av kyrkomötet. Enligt motionen intar biskoparna en så betydelsefull position inom svenska kyrkan att det borde vara självklart att de också kan uppträda som ledamöter av kyrkomötet. I motion 1985/86:K626 av Gunhild Bolander m. fl. (c, m, fp) begärs ett tillkännagivande till regeringen om *ökat antal kyrkomötesledamöter från Visby stift*.

I de riktlinjer som skall ligga till grund för den nyligen av regeringen beslutade översynen av 1982 års kyrkomötesreform omnämns särskilt de frågeställningar som tagits upp i de båda motionerna. Det finns enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att ta de i motionerna begärda initiativen utan resultatet av den angivna översynen, som skall föreligga före

utgången av år 1987, bör avvaktas. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1985/86:K618 yrkande 2 och 1985/86:K626.

I motion 1985/86:K606 av Torsten Karlsson (s) begärs att i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter intas en bestämmelse angående *kallelse till kyrkoråds sammanträde*. Motionären anser att bestämmelsen bör innehålla en regel om att ledamot av kyrkoråd alltid tillställs särskild kallelse till kyrkoråds sammanträde. För närvarande saknas föreskrift härom.

1982 års kyrkokommitté har i ett i år avgivet betänkande (SOU 1986:1) Framtid i samverkan föreslagit att det i den i motionen angivna lagen intas en föreskrift om att kallelse till sammanträde med kyrkoråd skall – senast en vecka före sammanträdet – sändas med post till varje ledamot och suppleant eller på annat tillförlitligt sätt tillställas dem. Ärendet handläggs inom civildepartementet.

Med det anförda får motion 1985/86:K606 anses besvarad.

I motion 1985/86:K620 av Börje Stensson m. fl. (fp, s, m, c) föreslås *ändrad instansordning vid prövning av besvär över beslut om skiljande av präst från prästämbete*. Motionärerna anser att kyrkomötets besvärsnämnd bör vara besvärsinstans i stället för såsom för närvarande kammarrätt.

Lagstiftning rörande frågor angående svenska kyrkans ämbete hör inte till de ämnen som riksdagen till följd av 1982 års reform om nya former för den kyrkliga lagstiftningen har möjlighet att i dag delegera till kyrkomötet. Enligt vad utskottet inhämtat avser emellertid kyrkoförfattningsutredningen att i sitt slutbetänkande, som är att förvänta under våren 1987, föreslå att riksdagen skall ges möjlighet att delegera normgivning beträffande svenska kyrkans ämbete. Mot angiven bakgrund finns det inte anledning för riksdagen att nu ta något initiativ i den i motionen väckta frågan utan det pågående utredningsarbetet bör avvaktas. Med det anförda avstyrks motion 1985/86:K620.

I motion 1985/86:K621 av Ingela Mårtensson och Kerstin Gellerman (båda fp) tas upp frågan om *kvinnliga präster och jämställdheten på det kyrkliga området*. Motionärerna hävdar att jämställdheten mellan män och kvinnor på det kyrkliga området släpar efter jämfört med samhället i övrigt. Till grund för sin kritik har motionärerna i första hand åberopat förhållandena i Göteborgs stift. Enligt motionärerna har den jämställdhetsplan som upprättats inom stiftet inte givit resultat. Motionärerna erinrar vidare om problemen med prästvigning av kvinnor i stiftet. Enligt motionärerna bör inte s. k. transportvigningar få förekomma. Motionärerna hemställer att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som sålunda anförts om att kyrkans ledare bör förvalta sina ämbeten i överensstämmelse med regeringsformen och jämställdhetslagen.

I detta betänkande (se ovan s. 11 ff.) har tidigare dels redogjorts för åtgärder som jämställdhetsombudsmannen under senare år vidtagit på svenska kyrkans område, dels redovisats olika uttalanden under senare år av riksdag, regering och kyrkomötet föranledda av i första hand frågan om prästvigning av kvinnor i Göteborgs stift.

Den sistnämnda frågan togs senast upp av 1986 års kyrkomöte, som behandlade en motion, vari begärts att kyrkomötet uttalade sig för att prästvigning av kvinnor för tjänstgöring i Göteborgs stift sker i Göteborgs

domkyrka. I motionen hade konstaterats att samtliga de prästvigningar av aktuellt slag som hittills förekommit för tjänst i Göteborgs stift skett i ett annat stifts domkyrka, s. k. transportvigningar. I ett betänkande av kyrkomötets kyrkolagsutskott (KL 1986:2) med anledning av motionen erinrades om att biskopen i Göteborgs stift kan medverka till en positiv öppning i den låsta situationen genom att medge annan biskop att prästviga i Göteborgs stift. Kyrkolagsutskottet angav vidare att man förväntade sig att berörda kyrkliga myndigheter nu bringade frågan till en sådan lösning att kvinnliga prästkandidater i Göteborgs stift ges möjlighet till vigning i Göteborgs stift. Kyrkolagsutskottet hemställde om bifall till det ifrågavarande motionsyrkandet. Tre av dess ledamöter reserverade sig. Kyrkomötet följde kyrkolagsutskottets majoritet.

Konstitutionsutskottet får för egen del anföra följande. Som riksdag, regering och kyrkomöte i olika sammanhang framhållit är det självfallet angeläget att en lösning nås i fråga om de speciella problem som gäller inom Göteborgs stift. Utskottet kan instämma i de uttalanden i saken som gjorts av 1986 års kyrkomöte, redovisade ovan, och av civilministern i anslutning till utnämningen av ny domprost i Göteborgs stift (se ovan s. 14). Med det anförda får motion 1985/86:K621 anses besvarad.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *stat–kyrka-frågan*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K602,

2. beträffande *medlemskapsreglerna i svenska kyrkan*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K227,

3. beträffande *dop som förutsättning för förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K605,

4. beträffande *kyrkomötets medverkan i lagstiftningen*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K618 yrkande 1,

5. beträffande *biskops ställning i kyrkomötet*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K618 yrkande 2,

6. beträffande *ökat antal kyrkomötesledamöter från Visby stift*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K626,

7. beträffande *kallelse till kyrkoråds sammanträde*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:K606 besvarad med vad utskottet anfört,

8. beträffande *ändrad instansordning vid prövning av besvär över beslut om skiljande av präst från prästämbetet*
att riksdagen avslår motion 1985/86:K620,

9. beträffande *kvinnliga präster och jämställdheten på det kyrkliga området*
att riksdagen förklarar motion 1985/86:K621 besvarad med vad utskottet anfört.

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Wivi-Anne Cederqvist (s), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Anita Modin (s), Sören Lekberg (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Torgny Larsson (s), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ingela Mårtensson (fp), Ture Ångqvist (s) och Anna-Brita Hulth (fp).

Reservation

Stat–kyrka-frågan (mom. 1)

Ingela Mårtensson och Anna-Brita Hulth (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet har" och slutar med "motion 1985/86:K602" bort ha följande lydelse:

Syftet med de beslut riksdagen sedan 1979 fattat rörande svenska kyrkans förhållande till staten har varit att öka svenska kyrkans frihet och allmänt förbättra dess möjligheter att fungera i samhället. Den uttalade avsikten har varit att inte genom de fattade besluten föregripa ett ställningstagande i principfrågan om relationerna mellan staten och svenska kyrkan.

Det nuvarande systemet innebär dock alltjämt att riksdag och regering har ett avgörande inflytande över beslut som rör kyrkans organisation, ekonomiska ramar och tillsättande av andliga ledare. Enligt utskottets åsikt är denna ordning av principiella skäl inte godtagbar. Varje trossamfund bör stå fritt från staten. Utifrån denna principsyn är det angeläget att både staten och svenska kyrkan gör klart vilken avsikt man har med svenska kyrkans relationer till staten för framtiden. Därför bör nu precisering ske av de reformer som återstår innan slutmålet är nått, dvs. att låta svenska kyrkan bli ett från staten fristående trossamfund.

Enligt utskottet bör bl. a. följande reformer genomföras. Svenska kyrkan bör själv få bestämma över sin organisation. Detta betyder att kyrkan själv får bestämma om de författningar som nu styr svenska kyrkans yttre och inre former skall bli bestående i form av inomkyrkliga beslut eller ersättas av andra bestämmelser. Förändringar bör ske av svenska kyrkans organisation på lokal- och stiftsplanet i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag som under 1986 framlagts av 1982 års kyrkokommitté. Svenska kyrkan bör få befogenhet att tillsätta biskopar, domprostar och övriga prästtjänster, som i dag tillsätts av staten. Folkbokföringen bör överföras till statligt organ. När det gäller begravningsväsendet bör den allmänna principen vara att, om svenska kyrkan så önskar, staten kan överlåta på svenska kyrkan att i sin lokala organisation ombesörja denna uppgift mot statlig ersättning. Den kyrkliga egendomen bör förbli svenska kyrkans egen egendom. Svenska kyrkan måste garanteras en säker ekonomi.

Riksdagen bör nu hos regeringen begära att regeringen tar initiativ till överläggningar mellan staten och svenska kyrkan rörande de framtida relationerna. Syftet skall vara att ge svenska kyrkan en gentemot staten fri ställning.

Utskottet vill tillägga att oavsett hur det fortsatta reformarbetet genomförs måste svenska kyrkan garanteras goda möjligheter att också fortsättningsvis fungera som en öppen folkkyrka och kunna bedriva sin verksamhet över hela landet. Genomförandet av reformen bör därför ske i den takt och på sådant sätt att svenska kyrkans egen åsikt om övergången respekteras.

Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker med det anförda motion 1985/86:K602.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *stat–kyrka-frågan*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:K602 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Stat–kyrka-frågan

Nils Berndtson (vpk) anför:

Vänsterpartiet kommunisterna har vid flera tillfällen motionsvägen yrkat att riksdagen hos regeringen begär förslag om kyrkans skiljande från staten. Motionerna har avslagits av riksdagen. Även om någon motion från partiet inte föreligger i förevarande ärende kvarstår vpk:s uppfattning att sådant underlagsmaterial föreligger att regeringen inom loppet av en relativt kort tid bör kunna lägga fram förslag för riksdagen angående kyrkans skiljande från staten.

2. Medlemskapsreglerna i svenska kyrkan

Ingela Mårtensson och Anna-Brita Hulth (båda fp) anför:

Vi delar till alla delar det synsätt i medlemskapsfrågan som redovisats i motion 1985/86:K227. Mot bakgrund av vårt ställningstagande i stat–kyrka-frågan – se reservation ovan – anser vi det dock inte nu påkallat med ett separat initiativ i saken. Medlemskapsfrågan tas naturligen upp i samband med det fortsatta reformarbete som syftar till att ge svenska kyrkan en gentemot staten fri ställning.

3. Dop som förutsättning för förtroendeuppdrag inom svenska kyrkan

Anders Björck, Hans Nyhage och Gunnar Biörck i Värmdö (alla m) anför:

Vi delar i princip de synpunkter som framförts i motion 1985/86:K605 om dop som förutsättning för förtroendeuppdrag i svenska kyrkan. Vi anser dock

inte att de i motionen begärda ändringarna bör göras nu. Riksdagen bör avvakta kyrkomötets ställningstagande till resultatet av det inom kyrkan pågående arbetet om kyrkotillhörighet och dop.